

**Erasmi a Chokier Tractatus iurisdictionis ordinariae in
exemptos, illorumque exemptione ab ordinaria
iurisdictione**

in duos tomos distinct.

I. Scholia in Constitutionem Concilii Lateranensis. II. Conservatorias
Ecclesiasticas quaest. 130. III. Conservatorum Laicorum materiam,
Tribunali viginti duûm virum Leod. adoptatam comprehendens

**Chokier, Érasme de
Coloniae Agr., 1684**

§. Decimus Quartus. Summarium.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61908](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61908)

inhibitione Lancel. d. cap. 20. lim. 2. Tum quia inhibitio emanata vigore rescripti subreptitii non ligat Lancel. ibid. lim. v. 2. verbi gratia si enarretur appellatum esse à diffinitiva sententia vel diffinitivæ vim habente cum tamen sit ab interlocutoria cuius gravamen potest per diffinitivam reparari Commissio enim non potest dare iurisdictionem super eo quod non est. Egid. dec. 22 incip. secundum Ver. Nam commissio. In omnique rescripto ac inhibitione tacite inserta est & in fine clausula. Si preces veritate nitantur. Dec. cons. 33 num. 5 Paris. cons. 172. nu. 13. lib. 4. Tum denique quod constitutio hæc conciliaris habeat clausulam derogatorem. Fel. cap. nonnulli col. 4. in 1. regula de Rescriptis. Rota Ver. dec. 262. part. 1. Menoch. conf. 294. tom. 3. cui Pontifici derogare non censetur nisi cum specifica expresseione. cap. ex parte vestra de Capell. Monach. Cotta dec. 48. part. 1. longe magis rescripta inferiorum qui generalibus Ecclesie conciliis Pontificisque constitutionibus derogare non possunt. gloss. ca. cum dilectus verbi in etate de elect. Rebuff. de dispensat. ad plura num. 28. & 31. ca. quod super ca. cum inferior de maioritat. & o. dedition.

Sed quid si pars non opponat an non obstante hac clausula irritante appellatio processus sustinebitur? Respondeo. Sustineri Clausula enim irritans nullius est energie nisi parte opponente. Gonsales de mensib. & altern. Episcop. glo. 66. num. 52. & seqq. gloss. 56. num. 65 per Clem. 1. vers. Quia decretum de præb. Roman. conf. 330. appellatioque alioquin rejicienda sustinetur parte non opponente. Menoch. lib. 2. præf. 46 n. 2. Dec. l. 1. C. de bon. poss. secundum tabulas. Consensusque partium solet reddere licitum quod alioquin esset illicitum. Lancelot. de assensu cap. 12. limit. 42. num. 13. appellatioque ut sentiant nonnulli etiam non interdicta solet devolvi in vim consensus & taciturnitatis partium. Vantius de nullit. tit. de nullit. ex defectu iurisdictionis num. 75. & seqq. Abbas cap. Cum contingat. de officio deleg. Auton. Nicellus in concord. gloss. num. 27. Seu prorogationis eleg. Castr. l. 1. §. biduum nu. 6. ff. Quando appell. sit. Cui tamen theoria adversatur Rota dec. 11. num. 2. de appellatione in novu. Granat. ad Vestr. lib. 7. cap. 2. numer. 12. & cap. 7. numero 72.

§. DECIMVS QVARTVS.

SUMMARIUM.

1. Dictionis & energie multiplex.	ne non comprehenduntur.	
2. Conservatores seculares hac constitutio-	3. Excellentia canonici iuris.	4. Bac-
O 3		

- In Constit. Concil. Later. Exempt. à Jurisd. Ordin. moderant.
110	
4. Baccalaureatus an sit gradus.	14. Recusationem frivolam iudex potest spernere.
5. Baccalaureatus sine scriptura probari potest.	15. Multe sunt recusationis causae.
6. An opponi possit de inidoneitate graduati.	16. Iudex an teneatur assumere assessorem.
7. Assessorum origo.	17. Iudex tenetur assumere assessorem quoties lege statuto aut rescripto ad hoc obligatur.
8. Assessores consensu partium designantur.	18. Assessor petendus est.
9. Quid si partes non consentiant.	19. Quid si alteruter petat uter solvet assessores.
10. Assessor debet esse omni exceptione maior.	20. An iudex teneatur sequi consilium assessoris.
11. Quid si male consulat.	21. Laicus an coram iudice Ecclesiastico assessor esse possit.
12. Assessores non assumendi ex remotis partibus.	
13. Quid si omnes recusentur.	

(190) Iudices autem & conservatores (191) à Sede Apostolica deputati (192) si in altero iurium (193) graduati non fuerint (194) assessorem in partibus (195) non suspectum (196) ab ipsis partibus vel eorum altera requisiti (197) sumere & secundum eum relationem iudicare teneantur.

S C H O L I A.

¹ (190) Iudices autem & conservatores. Dicitur Et varie in iure usurpatur interdum enim copulat, l. ea tamen adiectio ff. de leg. 3. l. titio ff. de leg. 2. nonnunquam disjungit. l. cum quidam §. ult. C. de verb. sig. l. saepe ff. de verb. signif. Quandoque ponitur argumentative. d. l. ea tamen adiectio DD. l. omnes populi ff. de iust. & iure. aliquando ponitur expositive scilicet pro id est. l. in venditione ubi gloss. ff. de eversionibus. Albertus de Pergamo de praeposit. num. 12. Hoc in loco Pontifex praeposit iudices uti genus subnectitque conservatores uti unam speciem iudicium. Claud. Cautimacula de officio iudicum lib. 3. cap. 3.

² (191) A Sede Apostolica deputati. Hoc adjicit, ut ab hac constitutione excludit conservatores à principibus laicis constitutos. cap. 1. & fin. de offic. deleg. in 6. in verb. Apostolica Sede. Quin autem principes seculares non autem inferiores aut qui iure principum non censentur conservatores designare possint dubium non

non est. tot. tit. C. de defensoribus Civitatum aub. Vt nulli iudicium liceat habere loci
 servat. aub. de mand. princip. §. nulli quoquo iudici. Franc. cap. fin §. Conservatores
 ubi DD. in princ. deleg. in 6. quos proinde Pontifex non vult hac sua constitutione
 comprehendi prout nec similes conservatores constitutione Innocentij ac Bone-
 facij comprehendi testantur Doctores classici. lo. And. Gemin. Franc. & ceteri in cap.
 1 & fin. de offi. deleg. in 6.

(192) Si in altero iurium. Scilicet canonico aut civili duæ enim istæ scien-
 tiæ dicuntur archætonicæ id est omnibus alijs dominantes. Rebuffus ad concordat.
 11 Rubr. de collationibus in gloss. verb. iur. u. canonici aut civilis. Medicas enim agrimen-
 sor. economus, imo Theologus si in scientiæ suæ professione labatur cervicibus huic
 scientiæ subijciat ut proinde ceteræ scientiæ utrique huic non immerito ancillari
 dicantur. Ac quidem utriusque hujus scientiæ tanta est coniunctio ut alterius
 perfectio ab altera dependeat juris enim canonici sanctitas à sublimitate juris ci-
 vilis decoratur iurisque civilis maiestas à canonum autoritate firmatur. Bald. in
 pro. decretalium Ut proinde vix sit qui in altero iure sine altero possit præcellere
 teste Romano. Sing. 654. lo. re dico che & legista seu a capitulo vale poco Ma il ca-
 nonista seu a de lege vale mente.

(193) Graduati non fuerunt. Graduati debent esse in aliqua universitate fa-
 mosi ut sub hac dispositione comprehendantur & proinde graduati quos Bul-
 lator vocant sub hac constitutione non veniunt. Rebuff. de nominationibus quest.
 10. l. nemo C. de advocat. divers. iud. Guld quest. 388. DD. cap. clerici de iud. idem Re-
 buff. ad concordata Rubr. de collationibus. §. præterea gloss. verb. famosa. Nam & Con-
 ciliij Trid. dispositione. sessione 22. & cap. 2. sess. 24. cap. 2. de Reform. & constitutione
 Eij. V. edita anno 1568. Kal. lunij. omnis prærogativa ita graduatorum sublata est. 4
 Quid autem si quispiam sit tantum baccalaureus an dicatur graduatus, videtur
 quod non. Quia baccalaureatus non est gra. s. gloss. ad Reg. Cancell. Iulij 2. in 3.
 parte. Baccalaurei enim seu baccalarij, teste Rhenano à bacillo nominati sunt
 quia primi studij autoritatem quæ per baculi exhibitionem concedebatur jam
 consecuti fuissent ut fuerit velut quoddam mancipationis signum in aliquod
 studium baculi traditio. Iacobus Spiegelius in lexico verb. Baccalarij. Sed an ad
 probationem gradus requiratur scriptura seu instrumentum ab universitate?
 Minime quia actus nunquam ad sui substantiam requirit scripturam nisi ita ex-
 presse iure stabilitum sicuti prolixius alio in loco docui. lib. 1. de iurisd. ord. in ex-
 empl. cap. 7 probari itaque poterit gradus nedum per duos testes, sed etiam per
 unicum. 1af. l. huiusmodi §. legatum ff. de leg. 1. quia actus parvi est præiudicij & ter-
 tio non nocet. Fel. & DD. cap. licet universis de testibus. ad instar ordinis clericatus
 qui solet probari per unum testem. Gerard. sing. 49. num. 3. 1af. d. §. legatum DD. d.
 cap. licet. Guld. quest. 474. 1af. Rep. l. admonendi num. 198. col. 7. ff. de iureiur. Quod
 intel-

In *Constit. Concil. Later. Exempt. à Jurisd. Ordin. moderant.*
intelligendum est quando ejusmodi probatio esset extrajudicialis neminique præju-
dicaret alioquin requireretur ut minus probatio duorum testium, *Rebuff. de Nomi-*
nationibus quest. 14. nu. 32.

- 6 An autem exhibitis litteris autoritatis gradus possit excipi de inidoneitate graduati? Neutiquam. Quia jam est approbatus. *Fel. cap. fin. de præsumpt. Stapili-*
leus de litteris gratia in decima forma expectatarum, Rebuff. d. Rubr. de collationibus
§ præterea in gloss. verb. Quinquennium. habilitateque personæ præsumitur ex actu
habente debitam formam. *cap. in præsentia ubi des. de probat. l. ab ea parte ff. eod.*
Aufser. thol. dec. 449. proinde sicut capitulum inquirere nequit de habilitate
sibi per collationem præsentati *cap. Menoch. 16. quest. 1. ca. capitulum §. Crucis de*
Rescript. ca. enim cui de prob. in 6. Abb. cap. pro illorum de prob. Ita neque quisquam
de idoneitate ejus quem universitas formosa tori orbitestatum fecit. *Rebuff. d. §.*
præterea in gloss. verb. quinquennium, Choppinus de sacra politica lib. 1. tit. 8. num. 8. &
seqq. Arnulphus Rufus de iure regaliorum Franciæ & Philipp. probus eodem sta-
tutu.
- 7 (194) *Assessorem in partibus.* Fuit olim in more positum Romanis ut qui
judicandi potestatem haberent sibi iurisperitos adsciberent quorum consilijs &
operis in exercenda jurisdictione uterentur. *l. 1. & rot. tit. ff. de officio assessorum*
ab assidendo dicti quod iudicibus in iudicando assideant eumque consiliorum soo-
rum faciant participem. *l. 1. C. de assessoribus,* qui & ideo consiliarij etiam nuncu-
pantur. *Spec. de consilijs requisit. & tit. de assessore §. assessor.* Assessorum itaque es-
lectio spectat ad eum qui iudicantis munere fungitur. *l. 1. l. nullius iudicium C. de as-*
sesoribus. tutius tamen & magis congruum est ut eligantur de consensu partium li-
terantium. *cap. non sane vers. illi enim 14. quest. 5.* ita enim mutua partium consensu
assumptus assessor postea suspicio jus prætexu reculari non poterit *cap. quod semel*
placuit de Reg. iur. in 6. Si autem partes in electione non possunt convenire iudi-
cantis religio assellorem designabit. *cap. cum speciali de appell. cap. super questionum*
de officio deleg. Specul. de ass. §. eligitur. iudicium enim redditur in iudicium. *l.*
inter stipulantem ff. de verb. oblig. Debet autem assessor esse omni exemptione ma-
ior ne laborare aliqua infamia juris aut facti. *l. liberti ff. de offic. assessor. l. neque C.*
de dignit. li. 12. proindeque hæreticorum filij quia juris infamia laborant ejusmo-
di assessoris munere fungi non possunt. *Jacobus Simanchas Episcopus Paceris in en-*
chiridio iudicium violata religionis tit. 63 c. vergentis de Hæreticis c. 2. §. hæretici eodem
in 6. ut nec excommunicati propter consilij participationem & communicatio-
nem quæ eis prohibetur. *Spec. d. loco §. debet.* idque non obstante quod assessores
nullam habeant jurisdictionem. *l. 1. C. de assessoribus.* consiliumque duntaxat jus dicenti
suggerunt *l. Consiliarij ff. de offic. assessor. l. 3. C. eod.* debent enim qui sunt à consilijs vi-
tæ ac famæ esse illibata. *d. l. liberti.*

114 In Constit. Concil. Later. Exempte à Jurisd. Ordin. moderant.
Stephanum de Auferijs. tract. de recusat. & nepotem à Monte Albano tract. de excep-
tionibus tit. 3. de except. contra iudices.

16 (196) Ab ipsis partibus vel earum altera requisita. Assessoris assumptio relinquitur arbitrio & conscientiae iudicantis. d. cap. statutum §. assessorem de Rescr. in 6. Non enim ex juris præcepto obligatur etiam iudex imperitus assumere assessorem Gon- sales de mensib. & alternat. gloss. 46. num. 68. & 50. Vant. de nullit. ex defectu. iurisd. num. 752. Menoch. de arbit. iud. lib. 1. quæst. 23. Ideoque sententia lata à iudice imperito qui assessorem non assumpsit valida est licet iudex ita ferens sententiam peccet. Ioan. Andr. cap. nullus ex consilio num. 7. de reg. iur. in 6. Abb. cap. 1. num. 7. de consang. & affinit. Lancell. de attent. cap. 9. concilio sapientia pendente.

17 Quod intellige nisi iudex lege statuta Rescripto consuetudine aut constitutione teneretur sibi assessorem assumere, nam tunc sententia assessore non assumpto lata esset ipso iure nulla. Apost. ad Barth. l. 1. §. si plures num. 12. littera G. de exercit. actione Vantius d. num. 152. Lancel. d. loco num. 13. Menoch. d. quæst. 23. in fin. Conso-

18 les d. gloss. 46. num. 82. Itaque oportebit iudicis officium in hac hypothese implorare ut assessorem assumat. Tum quod iudex officium suum non imploratum impartiri non tenetur. l. 4. §. hoc autem ff. de damno infecto. Tum quod omnis dispositio tendens in favorem alterius ita demum effectum sortitur si in cuius favorem tendit petat aut velit. gloss. l. universa rescripta verb. prabeatur. C. de prac. imper offer. ubi Laf. num. 2. & DD. Des. conf. 27. Archid. cap. 1. numer. 2. de decim. lib. 6.

19 Menoch. lib. 2. pres. 46. late Gonfales d. loco gloss. 56. num. 48. usque 109. Sed quid si alteruter solus petat assessorem an alter debeat contribuere pro illius salario an is solus solvet qui petijt? Respondetur onus salarii solvendi incumbere utrique parti etiam si alter solus assessorem petierit. l. sed & loci §. 1. vers. Sed & si messer. ab altero ff. finium reg. l. pen. §. expensis C. de Reb. credit. Spec. de assessore §. salarium num. 4.

20 (197) Sumere & secundum eius relationem iudicare tenebitur. Sed quid si iudex censetur consilium assessoris non esse æquum an hac in facti contingentia sequitur tenebitur? Neutrquam Constitutio enim per quam quis cogitur sequi consilium alterius intelligitur si sit æquum. late Abb. cap. Cum in veteri de electione Barbol. l. 1. §. si plures num. 10 ff. de exercit. act. Sed an laicus in casu hujus constitutionis in assessorem designari possit? Videtur quod non cuius enim consilium de necessitate est, uti interveniat particeps officii & jurisdictionis esse censetur.

21 Barbol. d. §. si plures, qualis esse nequit laicus qui jurisdictionis Ecclesiasticæ capax non est. Abb. cap. si pro debilitate de offic. deleg. Sanchez de matrimonio lib. 7. disp. 46. num. 14. Greg. Sayrus in Thesuro Theol. Moral. lib. 1. cap. 5. num. 13. & segg. Abb. cap. decernimus ubi Decim. num. 17. de iudicij. nisi speciali commissione Papæ ei ejusmodi iurisdictione committatur. Greg. Sayrus d. cap. 5. num. 15. Ioannes Stronius

traff. de Vicario Episcopi lib. 1. quest. 2. & quest. 37. gloss. ca. bene quidem verb. prater Romanum dist. 96. Abb. cap. Ecclesia sancta Maria num 5 de consir. ca. ab excommunicato num. 6 de Rescript. Conluetudine enim aut praescriptione sola laicus talem iurisdictionem acquirere non potest. Abb. c. causam de praescript. & d. c. decernimus, DD. iam laudati Covarru. Releff. cap. alma mater de sens. excom. Greg. Sayrus d. loco. nisi tamen ea sit immemorialis. Navar. cons. 6. num. 4. de immunit. Eccles. cap. super questionum & prater de verb. sig. d. hoc iure §. dicitur ff. de aqua pluui a arcenda. At e contra stant multae rationes quae ex theoria Abbatis adfertur possent. d. cap. cum veteri de elect. Nimirum in consilium assumi etiam posse eum qui particeps officij esse non potest. Abb. ibid. num. 12.

§. DECIMVS QVINTVS,

SUMMARIUM,

1. Cathedralicum unde vocetur.

(198) ET quia saepius ex multiplice relatione percipimus, quam plurimis Ecclesijs & illis praesidentes Episcopos tam citra quam ultra mentes vexari, in eorum iurisdictionibus iuribus & dominijs, ac turbari a domicellis principibus & nobilibus eorundem, qui sub colore iuris patronatus quod in beneficijs Ecclesiasticis habere consingunt, nullo privilegio Apostolico suffulti, sine ordinarij collationibus & litteris & absque aliquo saltem colorato titulo beneficia non solum clericis sed etiam laicis conferre, sacerdotes & clericos delinquentes ad eorum libitum punire, decimas omnium rerum & ad quarum solutionem de iure tenentur (199) ac cathedralicum & alia quae legis dioeceseanae & iurisdictionis sunt & ad Episcopos duntaxat pertinent, tenere auferre fraudare usurpare seu & ut praemissa fiant mandare ac ipsa & fructus quoscumque ne a civitatibus terris & locis eorum extrahantur, prohibere feuda possessiones & praedia occupare, & indebite detinere seu ad feuda & bona ipsarum Ecclesiarum eis concedendum ac Ecclesiastica personis per eos nominatis conferendum minis &

